

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για την όρθη κατανόηση της μουσικής παρασημάσεως των μελών που περιέχονται στην παρούσα έκδοση, καθώς και για την καλύτερη απόδοσή τους, θεωρώ χρήσιμες κάποιες σύντομες παρατηρήσεις.

1. Η όξεϊα, παλαιό σημάδι αναβάσεως μιας φωνής, αντικαταστάθηκε στη νέα γραφή από το όλιγον. Ωστόσο, δεν είναι καθόλου άσχετη με τη νέα γραφή, μιας και χρησιμοποιήθηκε στα πρώτα χειρόγραφα της νέας γραφής και στις πρώτες έντυπες εκδόσεις του Βουκουρεστίου. Εκτεταμένη χρήση της όξεϊας κάνει ο Χουρμούζος στις εξηγήσεις του και μάλιστα όχι μόνο σε σημεία που υπαγορεύονται από την συνήθη μουσική ορθογραφία (όταν π.χ. ακολουθούν ισόχρονες καταβάσεις) ή υπονοείται κάποια ανάλυση ή ενέργεια της όξεϊας (όταν π.χ. φέρει γοργόν), αλλά και με μιὰ διάθεση ιστορικής, τρόπον τινά, ορθογραφίας. Τέτοια π.χ. είναι ή περίπτωση συνδυασμού της όξεϊας με τὰ κεντήματα. Με τόν ίδιο, λίγο - πολύ, τρόπο χρησιμοποιήθηκε ή όξεϊα και στα έδω περιεχόμενα μέλη.

Όσον αφορά τώρα στα λεγόμενα «άρωνα» ή «χειρονομικά» ή «ποιοτικά» σημάδια, των οποίων οι ενέργειες μπορούν να ανιχνευθούν τόσο στις διάφορες φράσεις της παλαιάς γραφής, όσο και στην γραπτή και προφορική παράδοση της νέας γραφής, λεπτομέρειες για την εκτέλεσή τους μπορεί να βρει κανείς στο Θεωρητικόν του Σίμωνος Καρά. Άς μου επιτραπεί όμως να πω, ότι ή προσπάθεια εκμάθησης και σωστής απόδοσης των ενεργειών των σημαδιών μόνο μέσα από Θεωρητικά μπορεί να οδηγήσει (και έχει ήδη, δυστυχώς, οδηγήσει) σε παρανοήσεις. Μόνο μέσω προφορικής και ζωντανής διδασκαλίας και πολλής υπομονής και επμονής μπορεί να αποκτήσει κανείς την λεπτότητα στην ανάλυση των σημαδιών, καθώς και την άκρως απαραίτητη διάκριση για τὸ τότε, με ποιόν τρόπο και σε ποιόν βαθμό θά εφαρμόσει τις δυνατότητες που του παρέχουν τὰ σημάδια, ακολουθώντας την μέση και βασιλική όδó, χωρίς δηλαδή να απογυμνώνει, αλλά και ούτε να υπερφορτώνει τὸ μέλος. Προσωπικά, είμαι πρόθυμος να βοηθήσω όποιον θά επιθυμούσε τέτοιου είδους προφορικές επεξηγήσεις.

2. Η διαίρεση σε ρυθμικούς πόδες που ακολουθείται έδω είναι αὐτή του λεγομένου «συνεπτυγμένου» ρυθμού. Η σήμανση όμως του ρυθμού μέσω της χειρονομίας μπορεί, και είναι πολλές φορές πρακτικότερο και αποτελεσματικότερο, να γίνεται βάσει του «άπλου» ρυθμού (πόδες τετράσημοι, τρίσημοι, δίσημοι). Όπως θά παρατηρήσει κανείς στα έδω περιεχόμενα μέλη, κατά βάση στον κανόνα, πολλές τονίζόμενες συλλαβές έχουν μπει σε άρση ποδός. Αυτό όμως δεν γίνεται αἰτία παρατοπισμού, γιατί αυτές οι συλλαβές βρίσκονται πάντα σε φθόγγο ψηλότερο από τις γειτονικές τους και έτσι δίνουν την εντύπωση ότι τονίζονται κανονικά. Αὐτή ή αρχή δεν είναι μιὰ δική μου ιδιοτροπία, αλλά έχει προκύψει από την μελέτη μου και έρμηγεία των παλαιών εἰρημών και στιχγρῶν σε χειρόγραφα κυρίως των 12ου - 14ου αἰ., ως βασική αρχή κατασκευής του μέλους και των ποιητικῶν κειμένων των προσομιών, και έχει εφαρμοστεί και από τους Δασκάλους της νέας γραφής, είτε περιστασιακά, είτε και καθ' ολοκληρίαν, ως βασική αρχή ρυθμικής διαίρεσης όπως π.χ. από τόν Θεόδωρο Φωκαέα (στο Άναστασματάριό του) ή τόν Γεώργιο Βυλάκη (στο Δοξαστάριό του Πέτρου Λαμπαδαρίου) κ.ά. Έδω εφαρμόστηκε ως βασική μέν αρχή, αλλά με κάποιες εξαιρέσεις. Όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς, μ' αυτόν τόν τρόπο εξασφαλίζεται μεγάλη ευριθμία και ροή στο μέλος.

3. Για την καλύτερη απόδοση των έδω περιεχομένων μελών απαιτείται και ή πιστή εφαρμογή των σημειωμένων ισοκρατημάτων. Τὸ σύστημα των λεγομένων «κινουμένων» ισοκρατημάτων, που, δυστυχώς, έχει επικρατήσει τις τελευταίες δεκαετίες, δεν έχει καμμία σχέση με τόν μονοφωνικό χαρακτήρα της Βυζαντινής Μουσικής, φθείρει τὸ ίδιο τὸ μέλος και κατακερματίζει τὸ ἄκουσμα και την όμαλή ροή του. Η μόνη προσθήκη που μπορεί να γίνει έδω είναι αὐτή των διπλῶν ισοκρατημάτων (βλ. Θεωρητικόν Σίμωνος Καρά), που χάριν απλότητας δεν τὰ σημείωσα.

4. Η μελοποίηση των εἰρημιών σε διαφόρους ήχους και με πολλούς τρόπους υπαγορεύθηκε και από την ανάγκη ανταπόκρισης στους διαφόρους τρόπους έκφρασης των Οίκων από τους Ίερείς. Ωστόσο, τὰ περισσότερα από τὰ εἴρημκα (όχι μόνο τὰ του πλαγίου δ', αλλά π.χ. και κάποια του α', του πλαγίου α' ή του βαρέος) μπορούν να συνδυασθούν και με τόν γνωστό παλαιό τρόπο έκφρασης. Βασικό υπόδειγμα μελοποίησης ήταν τὸ όνομαζόμενον «παλαιόν». Τὰ όνόματα μακαμιών σε κάποια από τὰ εἴρημκα δεν σημαίνουν απόκλιση του μέλους προς τὸ «έξωτερικόν», αλλά είναι απλώς ένας σύντομος και εύχρηστος χαρακτηρισμός του ιδιαίτερου συνδυασμού κλιμάκων, που υπάρχει σ' αυτά.

Α νοι ξο το φο μα μι και πλη ρω θη
 σε ται Πνευ μα τος και λο γον ε ρου ξο μαι τη θα σε
 λι δι Μγ τρι και ο φθη σο μαι φαι δρωσ πα νη γυ ρι
 ζων και α σω γγ θε με νος ταυ της τα θαυ μα τα

Υ περ α γι α θε ο το κε σω σον η μας

Χ ρι εν δι ελον εμ ψυ χον ε σφρα γι σμα νην
 σε Πνευ μα τι ο με γας Αρ χα Ηε λος Α γνη θε ω μα
 νος ε πε φω νει σοι χαι ρε χα ρας δο χει ον
 δι ης της προ μη το ρος α ρα λυ θη σε ται

Α δαμ ε παν ορ θω σις χαι ρε Παρ θε ε
 ε νε ε θε ο νυμφε τε α δε η νε κρω σις χαι ρε
 Πα να μω με το πα λα τι ον τε μο νε Βα σι λε
 ως χαι ρε θρο νε ε πυ ρι νε τε Παν το κρα το ρος

Δ ο ο ξα Πα τρι και Υι ο και α γι ω
 Πνευ μα τι

Ρ ο δον το α μα ραν τον χαι ρε η μο ο ο
 νη η ελα ρη σα σα το μη λον το ευ ο σμον χαι ρε η
 τε ξα σα το θ σφρα δι ον τε παν των Βα σι λε
 ως χαι ρε α ποι ει ρο γα με κο σμη δι α σω σμα

Κ αι νυν και α ει ει και εις τος αι ω νας
 των αι ω νων α μην

Α γνει ας θη σαυ ρι σμα χαι ρε δι η η ης
 ε εκ του πτω μα τος η μων ε ξα νε ρη μεν χαι ρε η
 δυ πνο ο ον κρι νων Δε σποι να πι ρος ευ ω δι α
 ζων θυ μι α μα α ευ ο σμον μυ ρον πο λυ τι μον

Ὑποφώνη γ' **Τ** (Bw) κς σέ κς υ μνο λο γίς θε ο το ο

κε ως ζω ω σα και α φθονος πη γη (Δ) θε α στον συγ κρο

τη σα αν τας (Bw) πνευ μα τι κον ςτε ρε ω ω στον και (Πδ) (Πε)

εν τη θει α δο ξη σέ ςτε φα νων δο ξης α ξι ω στον (Bw) (Bw)

Σ (Bw) τα χυν η βλα ςτη σα σα τον θει ει ον ως χω

ω ρα α νη ρο τος σα φως (Δ) και ρε Εμ ψυ γε τρα πε ε ζα (Bw)

αρ τον ζω γης χω ρη σα α σα και ρε τε ζων τος υ δα (Πδ) (Μδ) (Πδ) (Bw)

τος πη γη α κε νω τος Δε σποι να (Bw)

Δ (Bw) α μα λης τον μο σχον η τε κου ου σα τον

α α μω μον και ρε τοις πι ςτοις (Δ) και ρε α μνας κυ η

σα α σα (Bw) θε ε α μνον τον αι ρον τα και κο σμω (Πδ) (Πδ)

παν τος τα πται σμα τα και ρε θερ μον ι λα ςτη ρι ον (Bw)

Ο (Bw) ρ θρος φα ει νος και ρε η μο ο νη τον Δόξα

η η λι ον φε ρη σα Χρι στον (Δ) φω τος και τοι κη τη

ρι ι ον (Bw) και ρε το σκο τος λυ σα α σα και τός ζο (Πδ) (Μδ) (Δ)

φω δεις δαι μο νας (Bw) ο λο τε λω ως εκ μει ω σα σα (Bw)

Χ (Bw) αι ρε πυ λη μο νη ην ο Λο ο Καί νυν

γος δι ω ω δευ σε μο νος η μο χλως (Δ) και πυ λας α δε

Δε σποι οι να (Bw) τω το κω σέ συν τρι ψα α σα και (Πδ) (Bw)

ρε η θει α ει σο δος των σω ζο με νων πα νυ μνη τε (Bw)

Ο υκ ε λα α τρε ευ σαν τη κτι σαι οι οι θε
 ο φρο νας πα ρα τον κτι σα αν τα α λλα πυ ρο
 ος α παι λην αν θρωι ως πα τη σαν τες χαι ρον τες ε
 ψα λλον υ περ υ μνη η τε ο των πα τε ρω ων Κυ
 ρι ος και θε ος ευ λο γη το ος ει

Α νυ μνε ε με εν σε δο ων τες χαι αι ρε ο χη
 μα η λι υ τε νο η τε αμ πε λος α λη θι νη τον
 δο τρων τον πε παι ρον η γε ε οωρ γη σα σα οι νον
 φα ζο ον τα τον τας ψυ χας ε ευ φραι νον τα των πι
 ρως σε δο ξα ζο ον των

Ι α τη η ρα α των αν θρωπων η η κυ η σα σα
 χαι ρε θε ο νυ υμ φε η ρα α δος η μι σι κη
 αν θος το α μα ραν τον η ε ε ξαν θη σα σα χαι
 ρε Δε σποι οι να δι γης χα ρας πλη η ρε με θα
 και ζω γην κλη ρο νο με ε μεν

Ρ η το ρε ευ ε υ σα υ σθε νει γλω ωσ σα Δε σποι
 να υ μνο λο γη σαι αι σε υ περ γαρ τα Σε ρα φειμ
 υ φω θης κυ η σα σα τον βα σι λε α Χρι στον
 ε κε τε ευ ε πα σης νυν βλα βη γς ρυ σα σθαι
 πι ρως σε προ σκυ νε εν τας

Ε υ φη μει ει σε ε μα κα ρι ζον τα α τα πε
 ρα τα και α να κρα ζει ει σοι χαι ρε ο το μος εν
 ω δα κτυ λω ε Ιε γρα πται Πα τρος ο λο γος α
 γνη ον ι κε τε ευ ε δι βλω ζω ης τε υς δε λος σε
 κα τα γρα ψαι θε ο το ο κε

Και νυν
Ι κε τε ευ ο σμεν οι δε λοι πη ε και κλι
 νο μεν γο νυ καρ δι ας η μιν κλι νον το υς σε
 α γνη και σω συν τες θλι ψε σι δυ θη ζο με νες η
 μας και συν τη ρη η συν πα σης εχ θρωιν α α λω σε ως
 την σην πο λιν θε ο το ο κε

αι αι θας ευ α γεις εν τη κα μι ι
νω ο το ο κος της θε ο το κει δι ε σω σα το
το τε με εν τυ πε με νος νυν δε ε νερ γε με ε
νος την οι κε με νην α πα σαν α γει ρει
ψα α λη ε σαν τον Κυ ρι ο ον υ υ μνει τε
τα ερ γα και υ περ υ ψε ε τε εις παν τας
τας αι ω ω νας

Nη δου ι τον Λο γον υ πε δε ε
ξω τον πα αν τα θα ρα ζον τα ε θα ρα σας γα λα
κτι ι εξ ε θερ φας νευ μα τι τον τρε φο ον τα
οι κε με νην α πα σαν α γνη ω ψα α λη ο
μεν τον Κυ ρι ο ον υ υ μνει τε τα ερ γα
υ περ υ ψε ε τε εις παν τας τας αι ω ω νας

Mω ση γε κα τε νο η σαν εν θα α
τω το με ε γα μυ τη ρι ον τε το κε σε Παι δας
προ ο ει κοι νι σαν τε το εμ φα νε ρα α τα με συν
πυ ρος ε ρα με νοι και μη φλε γο ο με ε νοι
α κη ρα τε ε α α γι α Παρ θε νε ο θεν σε
υ υ μνη ε μεν εις παν τας τας αι ω ω νας

Oι προ ω ην α πα τη γυ μνω θε εν
τας εφ λη γην αφθα ρι σι ας ε νε θυ θη μεν τη κυ
ο ο φο ρι α σε και οι κα θε ζο με ε νοι εν
σκο τει πα ρα πτω σε ων φως κα τω πτε ευ σα α μεν
φω τος κα τοι κη τη ρι ον Κο ρη ο θεν σε υ υ
μνη ε μεν εις παν τας τας αι ω ω νας

Nε κροι οι δι α σε ζω ο ποι ε εν
ται ζω η γν γαρ την εν υ πο στα τον ε κυ η σας
ευ λα λοι οι οι α λα λοι προ ην χρη μα τι ζο ον
τες λε προι α πο κα θαι ρον ται νο σοι δι ω ω
κον ται πνευ μα των α ε ρι ων τα πλη θη ητ
την ται Παρ θε ε νε δρο των η σω τη ρι ι α

Hκο ο σμω τε κε σα σω τη
ρι ι αν δι η ης α πο γης εις υ ψος τρ οθη
μεν χαι ρος Πα αν του λο γη τε σκε πη και κρα ται ω ω
μα τει χος και ο χυ ρω μα των με λω δε εν των
α γνη τον Κυ ρι ο ον υ υ μνει τε τα ερ γα
υ περ υ ψε ε τε εις παν τας τας αι ω ω νας

Ἄλλο, ἐπιτάφειος λ' ρ' Νη ρ.

X ^(Δ)
αι αι αι ρε ε Νυ υ υ υ υμα φη η γι

Α α νυ υ υ υμα φε ε ε ε ε ευ τε ε ε

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

ε ε ε ε ε ε ε ε

A ^(Δ)
α α λλη η λυ υ υ υ υ ι ι ι

Α λλη λυ υ υ υ ι ι ι ι ι ι α α α

α α α α α α α α α α α α α α α α

α α α α α α α α α α

Ἄλλο, ἦχος Δι ρ' κελαρω

X ^(Δ)
αι αι αι ρε ε ε ε Νυ υ υ υ υμα φη η

η η η Α α νυ υ υ υμα φε ε ευ τε ε

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

A ^(Δ)
α α λλη η η η λυ υ υ υ υ ι ι ι

ε Α λλη η λυ υ υ υ ι ι ι α α α α α

α α α α α α α α α α α α α α α α

α α α α α α α α α α α α α α α α

